

voor U onfeil-
de Geref. Kerken
besluiten en uit-
Synodes.

oemen, Calvin,
Schrift. Wel-
Uw subjec-
s, en die van hen,

jn. Men verwierp
in Calvin! Het
ens, als de mijne,
Belijdenis, maar
gevoelen" af-
in de Belijdenis
lijdenis te vinden
ook in niets zich
ik dit voor mijn
Schrift misschien

s, die mij veroor-
neerd?
chzelve met zich-
niet den objec-
ts, of liever nog
van Gods Woord,
rschillend gefor-
t gevoelen" aan-

v. J. G. UBBINK.

an Dr J. G. Ub-
hrijven aan hem:
Dr J. G. Ubbink.

en en vragen zou
n.

Uw bedanken als
„Calvinistenbond“
Dit zou kunnen
htvaardig achte,
ek had bedankt,
k blijkt, dat U—
de juistheid van
dus over, dat U
n van die critiek
over, dat U zich
loet dit in dezen.
uden, dat ik Uw
dpunt" niet bil-
eval er nimmer
bestuursplaats in
k dacht, in theo-
nt, goed Calvinist
stische volkadeel
twikkeld, met de
zijn. Als ik daar-
zou ik, zoolang
st te zijn, en me-
i van hedendaag-
chen naam, juist
ben, te blijven
en en gelaten
ns ben met de
ad voor Uw mee-
ik evenzeer er
d, die in het ge-
lie men zelf niet
h van wat men
ij meen, te moe-
tel juist acht, en
der noodzaak op
ienden, zoo had
in voor mijn cri-
zakelijk onjuist
sme vooruithelp.
— zie Uw inge-
roel van wrevel
het zuiver-zake-
soónlijke. Gevolg
nde" voor mijn
er critiek al
mers, indien de
estuursleden (U
ordt op zulk een
anier, dan wordt
aantal niet-gere-
t, dan zou zelfs
t-gereformeerde
ur kunnen wor-
de principi-
uk onbehande-
odanig vast aan
-ongereformeerde
f bovendien toch
d open, dat een
lijk dacht gelijk
n personen heb-
n. Ik heb zelfs
alders, en ande-
pasten, het mij
lkerken te pas-
aan, iemand te
e hij wil, indien
als heeft, en in-
hij belijdt, niet
in bepaalde,
esentatieve
L Uw heengaan

lijkt me dus op zichzelf wel juist, maar allermint
op de manier, waarop 't geschied is. Ik vind dat
jammer voor den Bond, die zijn zwakheid op die
wijze niet overwint, voor de zuiverhouding van den
strijd, voor U, en voor mij, en voor de Geref.
Kerken (zie 4).

2. U heeft niet bedankt, omdat U meende, geen
goed Calvinist te zijn. Maar dit behoeft U mij niet
te verzekeren; ik heb het zelf reeds, enkele weken
geleden, precies zóó voorspeld.

3. U meent, „beter“ Calvinist te zijn, dan ik. Zoo-
dra Uw theologische meeningen met het Calvin-
isme te verbinden zullen blijken, zal dat ongetwij-
feld juist gezien blijken. Want in dat geval hebt U
vooruitgang gebracht, waar ik „reactie“ bepichte.
Zijn evenwel Uw denkbeelden met het Calvinisme
onvereenigbaar, dan is er tusschen ons beiden geen
verschil van „goed“ en „beter“, doch van „calvi-
nist“ en „niet-calvinist“, in fundamentele stukken.
Laat mij U mogen verzekeren, dat ik van mijn
kant U nooit als „minder-goed“ Calvinist beschouw
heb, dan mij zelf. Ik meen in gemoede, dat men
„minder goede“ Calvinisten nooit, als er niet meer
gebeurt, moet aandoen, wat de synode, noodge-
dwongen, U heeft aangedaan. Ik meende, dat U
van den weg van het Calvinisme afgegaan
waart. En dat meen ik nog.

4. U spreekt voorts over een „schandpaal“. Dat
bewijst wel, dat Gij geprikkeld zijt (helgeen, krach-
tens Uw onder 10. ter sprake gekomen innerlijk-
onrijpe beslissing, verklaarbaar is, wijl men wel
meer een noodeloos wijken voor een ander inplaats
van reden tot zelfinkeer tot oorzaak van boosheid
op den ander, die er heusch niets aan doen kan,
dat de wijker week, maakt) maar voorts allermint
bewijst, dat Gij weet, en in rekening brengt, wat
ik publiek zei. Heb ik ooit Uw karakter aangetast?
Heb ik ooit gezegd, dat Gij een listigerd waart, dat
Gij het Calvinisme van binnen uit bestoken wildet?
Zoo neen, dan kunt U dien „schandpaal“ wel laten
staan in het woordenboek van wie op de Gerefor-
meerde pers afgeven, zonder haar te lezen. Neen,
Dr Ubbink, één van de weinigen, die er tegen op-
kwam, dat men U aan de schandpaal zou nage-
len, was ik; en als U wat rustiger gelezen hadt,
zoudt U dat bij alle zakelijk verschil hebben kun-
nen waardeeren. Ik beweerde, en beweer nog:
indien Uw denkbeelden gereformeerd
zijn — niet waar, dat is toch een zakelijke kwe-
stie? — indien ze zelfs zóó bijzonder gereformeerd,
en tevens leidend zijn, dat U een bestuursfunctie
in een Calvinistenbond toekomt, dan moeten de
Gereformeerde Kerken U niet het
leeraars-ambt ontnemen. We hebben in de
Gereformeerde Kerken leidende Calvinisten hard
noodig, ook op den preekstoel. Als de Gere-
formeerde Kerken leidende Calvinisten uit hun
ambt ontzetten, dan worden ze een secte. De Kerk
moet zoo breed zijn, dat ze voor hen plaats
heeft; anders doen ze net zoo ón-„katholiek“, als
de huidige Chr. Geref. Kerk. Indien de Gerefor-
meerde Kerken tot U zeggen: gij kunt onze Zeven-
hoofsche broeders en zusters niet den rijkdom
van hun belijdenis uitstellen, niet wijl Gij geen
gavengenoeg daarvoor hebt, maar wijl Gij an-
dere gedachten hebt, dan gebeurt er één van
beide, indien U voorts leidend Calvinist
zijt: óf Gij gaat aan de schandpaal zonder het te
verdienen, óf de Gereformeerde Kerken
gaan er aan, door de handen van den Calvinisten-
bond, maar dan volkomen naar verdienste. Gij,
— omdat Gij dan ten onrechte van een leidend
functie van veel bescheidener betekenis ontheven
zijt, terwijl U een leidend functie binnen het gere-
formeerde denkveld van veel grooter betekenis
toekomt. En de Gereformeerde Kerken,
omdat zij dan een belijdenis verdedigen en hand-
haven, die menschen-inzettingen maakt tot geboden
Gods. Waarom kunt U nu niet luisteren naar de
stem die zegt, die herhaaldelijk zegt: indien de zaak
met de Gereformeerde Kerken alzóó staat, dan zijn
ze tot een secte geworden? Kunt Gij niet zeggen:
die K. S. heeft goed begrepen, waar het om
gaat? Kunt Gij niet zeggen: hij denkt anders
dan ik, maar hij is tenminste één dergenen, die
mijn geval, in kerk-verband, althans ernstig
nemen? Volgens Uw zeggen zijn er dit maar we-
nigen. Maar als Gij zóó slecht telt, dat Gij mij
onder hen overslaat, dan konden het er wel eens
meer zijn, dan Gij vermoedt. Ik beweer, dat zij,
die in den Calvinistenbond Uw plaats handhaven
willen, OP DEN GRONDSLAG, DIEN DE BOND
NU EENMAAL HAD, en die voorts in het kerke-
lijk verband Uw predikantspositie met mij U
meenen te móeten onzeggen, Uw kerkelijk geding
voor geringer waarde aanslaan, dan ik. Indien
Gij gelijk hebt gehad, indien Gij leidend Calvi-
nist zijt, dan zie ik er een oordeel in, dat de
Gereformeerde Kerken tot U zeiden: gij kunt geen
leidsman der Zevenhoofsche kudde zijn. Dan heeft
de Calvinistenbond die Kerken terecht veroor-
deeld. Wee de Kerk, die Calvinisten weigert te
laten spreken!

5. U vraagt voorts, waaraan ik het recht ont-
leen, te zeggen: wij hebben ons gezuiverd van
elke dwaling, wij zijn heiliger dan Gij! Geachte
Dr Ubbink, U weet natuurlijk even goed als ik,
dat U zulken onzin nergens van mij zult kunnen
aantreffen. Waarom polemiseert U niet zakelijk?
En waarom stelt U die vraag niet aan de kerkelijk-

gereformeerde leden en bestuursleden van den
Calvinistenbond? U moet toch niet met twee maten
meten? U moet toch niet legen hèn zeggen: K. S.
is een „keurmeester“ (van dit alloo), maar Gij,
die elken Zondag voor God hetzelfde zegt, wat
K. S., geen synodelid, van een deel Uwer éerst
heeft hóóren vóór-zeggen, Gij, die het hem hebt
vóórgezegd, Gij zijt geen keurmeesters?

6. U vraagt, welken maatstaf ik aanleg? Mijzelf?
Maar al mijn geschriften weerleggen dat. En als
Gij mij dan voorts nog ettelijke andere vragen stelt,
dan moet ik, zonder U hard te willen vallen,
toch één ding zeggen: eigenlijk hebt U thans, Octo-
ber 1933, geen récht meer, met zulke vragen de
Redactie van „De Reformatie“ aan boord te komen.
Sunt certi denique fines, ook in het vragen naar
den bekenden weg. Ik heb herhaaldelijk, zoowel
tegenover U, als tegenover anderen, betoogd, wel-
ken „maatstaf“ ik aanlei. Ik heb Uw geval niet
als bagatel behandeld, maar heb getracht, uit-
voerig op hoofdzaken van Uw boek in te gaan,
hoewel ik, toen ik het deed, er haast geen tijd
voor had. Van U kreeg ik toen geen letter ant-
woord. Met het zenden van recensie-exemplaren
hield Uw uitgever, al of niet volgens opdracht van
U handelend, op. Toen U ná dien weer publica-
ties deedt, zweegt U in alle talen over de argumen-
ten, die „De Reformatie“ gegeven had, hoe-
wel geen enkel binnen- of buitenlandsch orgaan,
zoover ik weet, zóóveel aandacht aan Uw zaak
had besteed, als dit blad. Ik heb dat alles zorg-
vuldig nagegaan, en heb mijzelf, gelijk me wel eens
meer overkomt, toegesproken met de gedachte, dat
wie in Nederland onder veel alle-argumenten-ge-
geerde belangstellenden te polemiseren heeft, of
een voorgelegde „proeve“ als Proeve te be-
handelen heeft, d.w.z., zijn meening, óp ver-
zók, er over heeft te zeggen, tijd hebben, en
„zijn“ tijd afwachten moet, en zich niet te veel
moet aantrekken van wat de menschen in een
overhaaste bul ervan zeggen. Thans blijkt, dat ik
„mijn“ tijd niet voor niets heb afgewacht, al is de
tijd voorts nog heelemaal niet tot gezonde so-
lities gekomen (ook dat komt nog wel, als ieder
maar volhoudt in wat hij als waarheid ziet). U is
niet de eenige, die gedaan hebt, alsof er geen „Re-
formatie“ bestond, en die later toch maar zeer
serieus ermee toonen te rekenen, zelfs, gelijk in
Uw geval, volgens eigen onwillekeurige verklaring,
en op een door mij allermint bedoelde wijze.
Maar U moet dan niet den man, die nu eindelijk
door U niet meer genegeerd wordt, ophouden met
vragen, waarop hij het antwoord al lang
gegeven heeft. Op al Uw vragen kunt U het
antwoord vinden in vroegere kolommen van „De
Reformatie“. Ik maak me niet van U af, als ik U
daarheen verwijfs.

7. Uw vraag, of ik wel een waarborg heb, dat
wat U noemt „mijn subjectieve opvatting“
van Calvin, de Belijdenis, de H. Schrift
juist is, en deze vraag dan voorts gezien tegen
den achtergrond van Uw opmerking,
dat de Gereformeerde Kerken niet onfeilbaar zijn,
en dat ze wel eens op vroeger gedane uitspraken
teruggekomen zijn, — deze vraag, zeg ik, aldus
omkleed, bewijst al weer, dat ik gelijk had,
door heel Uw Calvinistenbond een onrijp ding te
noemen. Want die Bond wilde leiding geven.
Hij wilde dus UITGAAN van de STELLING, dat er
inderdaad een vaststaande denk-inhoud was,
die, krachtens de historische ontwikkeling van
het Calvinisme, als Calvinistisch aan te
merken viel. Precies zóó, als er ook bepaalde
denk-inhouds zijn, die men als Roomsche, als
Luthersche, kan aandienen en erkennen. Indien
het dus zin heeft, dat U mij THANS zulke vragen
stelt, dan had IK U, toen U UWERZIJDs voor het
front tradt als LEIDER der Calvinisten voor heel
de wereld, met hetzelfde „recht“ kunnen vragen:
„welken objectieven waarborg hebt
Gij, dat Uw Bondsvoorstelling en -ken-
nis van het Calvinisme... juist is?“ Niet
ik heb U naar voren geschoven op een bepaald
grondslag, doch U zijt in volle vrijheid, jaren
geleden, voor mij, en duizenden anderen, gaan
staan met een objectieven grondslag. De
Heilige Schrift, en mitsdien de drie formu-
lieren van eenigheid! Maar toen die vraag
aan U gesteld werd, in Bonds-verband, hebt U,
gelijk (op DIT punt!) alle andere Bondsbestuur-
den, in alle talen gezweven. Indien U dus
mij vraagt, welken maatstaf ik heb, moet U die
vraag eerst aan den Bond stellen. Mis-
schien was dat beter geweest, dan Uw uitbreiding.
Want indien de Bond zich had veranderd tot een
Bond van Wederzijdsch Hulpbetoon, wel,
dan zou ik gaarne hem gesteund hebben. En U
graag in het Bestuur gesteund hebben. Maar de
Bond wilde nu eenmaal LEIDEN. Wat nu te den-
ken van een LEIDER, die eerst gaat staan op den
grondslag der Drie Formulieren, en dan later zegt:
welken maatstaf heeft men, dat elks „subjectieve“
OPVATTING van (óók) de Schrift en (óók) de be-
lijdenis juist is? Of is U zoo naïef, te meenen, dat
niemand in den Bond „mijn“ „opvatting“ van
Schrift en belijdenis deelt? Dan hebt U het toch
heusch mis. Mijns inziens verraadt dus Uw vraag
gebrek aan inzicht, omtrent de vóór-onder-
stellingen van 't bestuurslidmaatschap
van den zóó geïnstitueerden Calvinistenbond. Ik

heb al eens gezegd, tegen „Woord en Geest“, waar-
om heel dat heen-en-weer-werpen van „Schrift“
en „belijdenis“ tusschen subjectieve OP-
VATTINGEN van die beide, in strijd is met de
grondgedachten van het Calvinisme, van de Vrije
Universiteit, van een gezonden, calvinistischen Cal-
vinistenbond. Want die alle zijn het er over eens,
dat de belijdenis geen opvatting-der-belijdenis toe-
laat, maar zelf in nuchter leerproza zegt wat voor
geen uiteenlopende „opvattingen“ ruimte laat, in-
tegendeel, deze afsnijdt. U hebt dat trou-
wens zelf gezegd in Uw boek (1618f). Wat nog
niet een algemeene opvatting heeft, dat staat nu net
precies NIET in een belijdenisschrift.

8. Uw opmerking over wat gezegd zou zijn
over een beroep op Calvin, laat ik voorts rusten.
Ik kan niet werken met oncontroleerbare gesprek-
ken, en zal afwachten, wat het Rapport zegt: het
wordt nog gedrukt. Ik laat dus Uw slot-
opmerkingen voor wat ze zijn. Slechts vergunne
U mij de opmerking, dat natuurlijk Calvin zichzelf
heel vaak tegengesproken heeft, als ieder sterve-
ling; dat ook Calvin het einde der wijsheid niet is;
en dat het Calvinisme natuurlijk nooit een denk-
inhoud verkrijgen kon, die niet op bepaalde punten
bepaalde incidenteele uitspraken van Calvin tegen
zich kon hooren aanvoeren. Men moet niet zinneljes
van Calvin, doch diens grondgedachten, en voorts
de historische ontwikkeling der theologie en der
gereformeerde wetenschap in aanmerking doen
komen, als men zich afvraagt, wat Calvinisme
is. Ten aanzien van Schrift en belijdenis is het
fixeren van bepaalde stellingen als Calvinistisch
wel degelijk mogelijk. Wie dat niet geloofd
heeft, dat hij geen leidende positie
in een Calvinistenbond hebben kon.
Want, indien dat onmogelijk is, dan is heel die
Bond een voorbarigheid. Tenzij men den naam
„Calvinist“ laat verbleeken, tot hij niet meer zeg-
gen wil dan: geboren uit dien kring, die zich naar
Calvin heeft willen noemen. Maar zóó heeft Uw
Bond zich niet aangediend tegenover het gerefor-
meerde volk.

9. Over dat „zichzelf meten met zich-
zelf“, een bekenden klank uit Uw boek, heb ik
reeds geschreven; ik kom daar niet op terug.

10. Het spijt me, dat U, wiens persoon ook door
mij steeds hoog gehouden is, niet deze aanlegen-
heid, hoezeer ze U raakte, objectief hebt behan-
deld. Mijns inziens kon een verstandig Mohamme-
daan zelfs uitmaken, wat Calvinistisch is, en wat
niet. Of een Thomist. Of een Boeddhist. Och, kon-
den wij toch eens zaken van personen scheiden.

Inmiddels blijf ik, met de meeste hoogachting,
Uw dw. K. SCHILDER.

„Punten van overeenkomst“. (II.)

Op de verleden week gereleveerde vergadering
(van theologen) waren we dus — ik grijp na de
illustratie den draad weer op — het er met elkander
over eens, dat het altijd Christus zijn moet,
dien wij prediken, in de ontvouwing van histo-
rische stoffen.

Reeds dat enkele feit is er een van beteekenis,
en van gezonde reformatie. Want het is toch een
zegen, als op een vergadering tientallen predikers
— het waren theologen-homiletten — opnieuw ge-
tuigenis geven aan de hun reeds lang vertrouwde
gedachte, dat het niet meer den weg opmoet, dien
onder onmiddellijk ja-knikken, maar tegelijk onder
permanent misverstand, vele anderen, binnen en
buiten onzen kring, nog steeds meenen te moeten
inslaan? Dat is reformatie, waarvoor ik dank-
baar ben, en die mij de overtuiging geeft, dat er
onder vele jongere, en oudere predikanten, een
opleving komt, die slechts verheugend is, al geeft
ze tegelijk veel grotere moeite.

Want, wat dit laatste betreft: inderdaad, wie
dien weg der gehoorzaamheid opgaat, die heeft
het heel zwaar. Gelijk trouwens bij alle gehoor-
zaamheid het geval pleegt te zijn. Het is oneindig
veel gemakkelijker, als men, met wat routine,
en met behulp van een stelletje homiletische knoei-
boekjes, die dan van zulke „vergelijkingen“, zulke
„treffende vergelijkingen“ boordevol zitten, en die
uit een allerongelukkigst hoekje van Europa uit
een allerarmoedigst vervaltijdsperk stammen, zijn
preeken en zijn meditaties vult met dergelijke ver-
algemeeningen van wat God speciaal gemaakt
heeft. Wie bewust met deze zonden breekt die
heeft het moeilijk, — want die moet eigenlijk zijn
ploegschaar zellen op onontgonnen terrein; hij
moet zich eenerzijds wachten voor valsche inleg-
kunde, en anderzijds voor het kleingeloof, alsof
bij ernstige studie, en bij een gezonde opvatting
van de eenheid der heilshistorie de herleiding der
„geschiedenissen“ tot de ééne, doorlopende „ge-
schiedenis“ niet zou te vinden zijn.

Geen wonder dan ook, dat op die vergadering,
gelijk ook op een andere, waar ik het onderwerp
inleidde, telkens en telkens weer teruggekomen
werd op de moeilijkheid, die de prediker steeds
weer op zijn weg tot de preek-afsluiting ontmoet.
Want de vraag is: hoe grijpt men in werkelijk-
heid het verband tusschen de „geschiedenissen“
en de „ééne, doorlopende“ geschiedenis? Hoe
vindt men den Christus op den weg der histo-
rie, met name van het Oude Testament? Vooral
thans, nu de kerk nog steeds er niet toe gekomen
is, zulk een geschiedenis te schrijven, en nu wij,